

Een ‘nieuw barokorgel’ voor het Orgelpark

17de- en 21ste-eeuwse technologie samen in één instrument

Het Orgelpark gaat een ‘nieuw barokorgel’ bouwen. Uitgangspunt is het klankconcept dat orgelmakers als de beroemde Arp Schnitger in de 17de en 18de eeuw ontwikkelden. Tevens wordt het orgel voorzien van 21ste-eeuwse technologie.

Het Orgelpark beschikt met het Van Straten-orgel over een instrument dat perfect is voor middeleeuwse en 16de-eeuwse muziek; het Sauer-orgel en het Verschueren-orgel zijn ideaal voor muziek uit de 19de en de vroege 20ste eeuw. Voor muziek uit de 17de en 18de eeuw ontbreekt in het Orgelpark een instrument van vergelijkbare allure; het ‘neobarokke’ Van Leeuwen-orgel past vooral bij de opvattingen over barokmuziek zoals die na de Tweede Wereldoorlog werden gevormd. Daarom heeft het Orgelpark besloten alsnog in die leemte te voorzien. Het Orgelpark krijgt daarmee een orgel dat optimaal geschikt is voor de muziek van Johann Sebastian Bach en zijn voorgangers.

Een kernteam heeft de taak op zich genomen de voorbereidingen daartoe te treffen. Het komende voorjaar zal in een aantal colloquia en een symposium met experts uit binnen- en buitenland overlegd

worden: welke klank moet het orgel krijgen, welke stemming, welke techniek past daar het beste bij?

Het Orgelpark zou echter het Orgelpark niet zijn als het nieuwe orgel niet ook tot het maken van nieuwe muziek zou inspireren. Daarom zal het niet alleen 17de-eeuws mechanisch, maar ook 21ste-eeuws digitaal bespeelbaar zijn. Om dit mogelijk te maken, krijgt het orgel zogeheten ‘springladen’. Dit is een in de 17de eeuw geperfectioneerd luchtverdelingssysteem, waarbij elke pijp een eigen ventiel heeft. Door deze ventielen elektrisch aan te sturen, nemen de gebruiksmogelijkheden van het orgel enorm toe zonder dat we hoeven in te grijpen in de 17de-eeuwse structuur van het orgel. De organist kan bijvoorbeeld elk van de geplande 3500 pijpen met elke andere pijp in elke willekeurige volgorde laten klinken.

Kenmerkend voor het project is dat het in alle openheid zal plaatsvinden. Zo is er een weblog geopend voor ieder die mee wil discussiëren over het nieuwe orgel. Maar ook zal het orgelbouwkundig onderzoek, nodig om te bepalen hoe het orgel precies gebouwd moet worden, zélf ook onderwerp van onderzoek zijn. Hoe verloopt de besluitvorming bij projecten als dit eigenlijk? Welke argumenten spelen een hoofdrol, welke discussies worden er gevoerd?

Het kernteam bestaat daarom uit vijf leden. Voorzitter is Loek Dijkman, tevens voorzitter van de Stichting Het Orgelpark. De andere leden zijn Johan Luijmes (artistiek leider van het Orgelpark), Hans Fidom (wetenschappelijk medewerker van het Orgelpark en bijzonder hoogleraar Orgelkunde aan de Vrije Universiteit Amsterdam), Hans Elbertse (namens Elbertse Orgelmakers te Soest, het bedrijf dat als hoofdaannemer van het project zal optreden) en Peter Peters (wetenschaps- en techniekonderzoeker aan de Universiteit Maastricht). Peters zal degene zijn die het 'onderzoek naar het onderzoek' zal uitvoeren.

Dát het Orgelpark kiest voor een combinatie van 17de-eeuwse en 21ste-eeuwse technologie, heeft te maken met de ervaringen die we hebben opgedaan met de nieuwe speeltafel bij het historische Sauer-orgel. We hebben daarvan geleerd dat het niet alleen mogelijk maar ook zinvol is een historisch klankconcept met behulp van nieuwe technologie tot een inspiratiebron voor nieuwe muziek te maken; en ook dat het mogelijk is dat te doen zonder dat historische klankconcept aan te tasten. Zo sluit het Orgelpark zowel aan bij de verworvenheden van de historiserende orgelbouw van de afgelopen decennia als bij de noodzaak orgels ook op nieuwe manieren te kunnen gebruiken.

Het Orgelpark zal het project internationaal verankeren door kenners uit heel Europa samen te brengen in een 'Reference Group'. Deze groep wordt gevormd door musicologen, musici en technici. Zij zullen op verzoek van het Orgelpark bijdragen leveren, onder meer door dit voorjaar deel te nemen aan de colloquia en symposia. Daarbij zal luisteronderzoek een hoofdrol spelen: we vinden theoretisch onderzoek bijzonder belangrijk, maar we weten ook dat al luisterend nagaan welke oplossingen voor ons orgel de beste zijn de doorslag moet geven.

Het nieuwe orgel zal het Van Leeuwen-orgel vervangen. Hoewel dit instrument de Nederlandse interpretatie van de naoorlogse ontwikkelingen in de Europese orgelbouw op een bijzonder fraaie manier documenteert, vinden we toch dat we het aan Bach en zijn tijdgenoten verplicht zijn een orgel te bouwen dat hun muziek evenveel recht doet als het Van Straten-orgel aan het Buxheimer-Organbuch, het Verschueren-orgel aan Franck en Messiaen, en het Sauer-orgel aan Liszt en Reger.[HF]

Het weblog over het nieuwe barokorgel is te vinden via www.orgelpark.nl.

Het Orgelpark organiseert dit voorjaar drie colloquia en een symposium

Colloquia

22 maart

Hoe orgelbouwkundig onderzoek te onderzoeken? De 'ins & outs' van artistic research

3 mei

Welke stemming past het best bij het nieuwe barokorgel? Is het wijs twee stemmingen te realiseren? En zo ja, welke zijn dat dan? Met een hoofdrol voor luisteronderzoek.

17 mei

Het nieuwe orgel zal ook gebruikt worden in combinatie met elektronica. Welke voorzieningen dienen daartoe getroffen worden? Wat moet het orgel als 21ste-eeuws instrument kunnen?

Symposium

5-7 juni

In een driedaags symposium komen alle aspecten die bij de bouw van het orgel belangrijk zijn aan de orde. Op het programma veel muziek, boeiende lezingen en, opnieuw, luisteronderzoek.

Zie de website van het Orgelpark voor meer informatie over de programma's van de colloquia en symposia: www.orgelpark.nl.

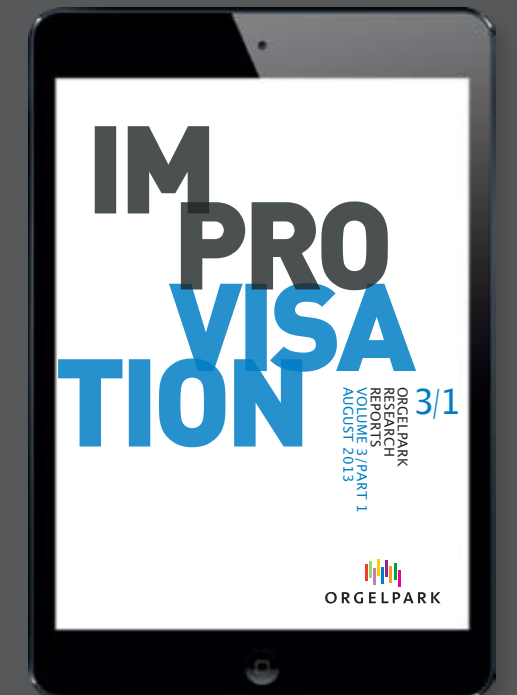

ORGELPARK
KENNISPROGRAMMA

Improvisatieproject voltooid

Orgelpark Research Report #3 verschenen

Van 2008 tot 2011 vond in het Orgelpark een internationaal Research Project plaats rond het thema *Improvisatie*. Musicologen, musici, filosofen, orgelkenners en allerlei anderen kwamen naar Amsterdam om tijdens symposia van gedachten te wisselen. Na afloop werkten zij hun bijdragen uit tot publiceerbare teksten. Deze teksten zijn inmiddels beschikbaar in deel 3 van de reeks Orgelpark Research Reports.

De Orgelpark Research Reports zijn in principe zogenaamde 'e-books': elektronische boeken. Dat betekent dat ze gemaakt zijn voor de iPad, of, voor wie niet over zo'n apparaat beschikt, voor de computer. Het voordeel van deze manier van publiceren is dat de boeken geluids- en filmvoorbeelden kunnen bevatten. Dat dat bij teksten over muziek goed van pas kan komen, behoeft verder geen betoog.

Maar er is nóg een voordeel: de informatie waarnaar de auteurs in hun voetnoten verwijzen, is via een elektronisch boek veel eenvoudiger 'vindbaar' dan bij een papieren boek: veel voetnoten bevatten namelijk links naar bepaalde internetpagina's. Juist omdat de recente ontwikkeling van het internet onder meer betekent dat steeds meer archiefmateriaal direct via het scherm in te zien is, maakt dit het leven van de lezer aanzienlijk eenvoudiger – én veelzijdiger.

Orgelpark Research Report #3 bevat onder meer bijdragen van de filosoof Bruce Ellis Benson, die nagaat wat improvisatie in feite is;

van organist Bernhard Haas, die kijkt welke 'improvisatoire' elementen in de muziek van César Franck te vinden zijn; van éminence grise Peter Panyavsky, die de geschiedenis van de orgel improvisatie in de afgelopen halve eeuw in kaart brengt; van improviserend violist Mary Oliver, die voorstellen doet met betrekking tot de analyse van improvisatie; van musicoloog Pamela Ruiter-Feenstra, die nagaat hoe Johann Sebastian Bach met improvisatie omging – teveel om hier op te noemen.

Orgelpark Research Report #3 verschijnt vanwege de omvang van het materiaal in twee delen. Deze twee delen zijn overigens ook op papier verkrijgbaar; dan uiteraard zónder informatieve internetlinks, geluidsvoorbeelden en films.

Meer informatie is te vinden via www.orgelpark.nl; klik 'research program'. Let op: deze uitgave is alleen verkrijgbaar in het Engels.